

Rok, Bogdan

"Vilniaus Medicinos Istorijos Almanachas", T. 1 : [recenzja]

Medycyna Nowożytna 5/2, 147-148

1998

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Almanach litewskiej historii medycyny został przygotowany z wielkim zaangażowaniem jego redaktora, Aurimasa Andriusisa. Stawia on sobie we wstępie wielki cel publikowania „nowych prac w oparciu o przedstawienie nowych faktów” aby dać właściwy obraz dziejów litewskiej medycyny. Przy okazji w patetycznym tonie narzeka (może zbyt obsesyjnie), na odbieranie litewskiego dziedzictwa z dziejów medycznych przez „energicznych sąsiadów”.

Wydaje się, że idea przyświecająca powstaniu almanachu jest w pełni zasadna i nie ulega wątpliwości. Dbałość o wykazanie w odpowiednim świetle przeszłości litewskiej medycyny w Wilnie staje się koniecznością z punktu widzenia interesów narodowych Litwy.

Pewne wątpliwości budzą jednak niektóre fragmenty. Przede wszystkim programowego tekstu Gintautasa Cesnysa szumnie zatytułowanego: „Wydział Medyczny Uniwersytetu Wileńskiego i jego medyczna kultura”. Autor powołuje się w nim jedynie na drobne syntetyzujące prace o Wydziale napisane w języku litewskim i rosyjskim, zapominając o polskich pracach syntetycznych na temat poruszanej problematyki. Niezbyt przekonująco wypunktowuje też rolę kulturową Wydziału w poszczególnych okresach jego działalności. Brak tutaj przedstawienia ważnego kontekstu kulturowego w momencie organizowania Wydziału u schyłku XVIII w. Były to przecież czasy intensywnych oświeceniowych przeobrażeń w strukturach Rzeczypospolitej polsko-litewskiej. Możemy się doszukać w tym przypadku wielu wspaniałych przykładów działań także i litewskich twórców kultury na polu choćby propagowania higieny. Także specyficzne jest potraktowanie roli Wydziału w okresie międzywojennym. Warto zacytować całość tej charakterystyki. „W okresie międzywojennym Wydział Lekarski jak i cały Uniwersytet służyły celom nie litewskim, ale obcej kultury. Niemniej jednak pomiędzy 1919–1939 wykształcono ponad 1000 lekarzy i farmaceutów, Wydział Lekarski miał pozytywny wpływ na zdrowie populacji podbitych okolic Wilna. Wprawdzie aktywność Wydziału nie przekroczyła granic prowincjonalnej szkoły, pojawiały się tam wybitne polskie osobowości medyczne jak K. Karaffa-Korbutt, K. Michejda i inni”. Warto dodać, że autor powołuje się w tym fragmencie na drobne opracowanie w języku rosyjskim wydane w 1967 r. Szczególnego natomiast rodzaju rozkwit Wydziału Medycznego nastąpił zdaniem autora w okresie „byłego ZSRR”. Wymieniona została tu długa lista ówczesnych osiągnięć naukowych.

Dalsze artykuły almanachu przynoszą sporą ilość rzeczowych informacji na temat przebiegu dziejów Wydziału. Najpierw zamieszczono ogólniejsze cztery szkice o dziejach medycyny wileńskiej do czasów 1944 r. Dwa pierwsze, traktujące o dziejach medycyny do połowy XVIII w. (Vyautasa Bogusisa) i w latach 1781–1842 (Stasysa Biziuleviciusa), oparte zostały przede wszystkim na dawnych opracowaniach polskich z czasów przed drugą wojną światową. Ale jedynie V. Bogusis starał się podać w bibliografii podstawowe źródła archiwalne. Dwa następne omawiają działalność Wydziału w czasach okupacji niemieckiej i dzieje budynków „dawnego Wydziału”. Szkoda, że zabrakło artykułów dotyczących dziejów Wydziału w drugiej połowie XIX w. i pierwszej połowie XX w., kiedy dokonywały się na Wydziale ważne przeobrażenia dla dziejów medycyny, istotnych dla całej Litwy.

Większość almanachu wypełniają niewielkich rozmiarów artykuły traktujące o przeobrażeniach strukturalnych poszczególnych katedr i klinik w okresie po 1944 r. Tylko niektórzy autorzy nawiązywali do ich działania w okresie wcześniejszym, w tym w czasach międzywojennych. Zawsze wtedy określa się te czasy jako okres „okupacji polskiej”. Przedstawienia te możemy traktować jako pewnego rodzaju podsumowania działania Wydziału w czasach Litewskiej Republiki Radzieckiej. Mogą one wskazywać drogę do przyszłych badań nad ukazaniem roli Wydziału Medycznego w kształtowaniu zdrowia publicznego i kultury zdrowotnej Litwy w tamtych czasach. Mogą stanowić też ważny element drogi do przedsięwzięcia nowocześniejszych badań nad dziejami opieki medycznej, społecznego pojmowania zdrowia i choroby itd.

W sumie prezentowany tom daje pewien ogólny rys dziejów medycyny wileńskiej traktowanej poprzez dzieje poszczególnych medycznych katedr naukowych i klinik. Jest to stosunkowo tradycyjny sposób uprawiania historii medycyny. Litewscy historycy medycyny zapewne starać się będą jednak sięgać do nowoczesnych metod badawczych i postawią nowe wyzwania w swoich przedsięwzięciach naukowych. Możemy mieć nadzieję, że nowe zeszyty almanachu przyniosą takie właśnie nowe spojrzenie na dzieje problematyki medycznej.

Bogdan Rok
(Wrocław)